UNHCR
United Nations High Commissioner for Refugees
Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés

ІНФОРМАЦІЙНА ЗАПИСКА ЩОДО ЗАХИСТУ БОЛГАРІЯ

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДИРЕКТИВИ ПРО ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ

ЖОВТЕНЬ 2025

Українські біженці беруть участь у реабілітаційному заході в державному закладі «Залізничар», де розміщуються вразливі особи, особи з інвалідністю та люди похилого віку. УВКБ ООН фінансує соціального працівника Асоціації NRG для реагування на потреби осіб, розміщених у цьому закладі, однак умови залишаються складними. © УВКБ ООН / Ніколай Стойков

Ключові показники

73 880
осіб зі чинним статусом тимчасового захисту

64%
осіб зі чинним статусом тимчасового захисту становлять жінки та діти

31
несупроводжувані та розлучені діти

9%
осіб зі чинним статусом тимчасового захисту становлять люди похилого віку

597
загальна кількість членів домогосподарств (жовтень 2024 – травень 2025)

100%
респондентів є громадянами України

82%
респондентів становлять жінки

42%
домогосподарств, у яких проживають люди похилого віку

Операційний контекст

Рада міністрів 19 лютого продовжила тимчасовий захист до 4 березня 2026 р. Європейська Рада продовжила тимчасовий захист (ТЗ) до 4 березня 2027 р. відповідно до рекомендацій УВКБ ООН.[1] Водночас таке продовження очікує на рішення Ради міністрів Болгарії.

З 1 січня по 31 жовтня 2025 р. 79 061 біженець подав заяву на отримання або поновлення ТЗ у Болгарії, що відображає зростання рівня реєстрації на 13 відсотків порівняно з 2024 р. Найвища концентрація осіб із чинним ТЗ спостерігається в області Бургас (39 %), області Варна (22 %) та місті Софія (14 %). Уряд Болгарії зберігає доступ для осіб, переміщених з України, через свої кордони, надаючи тимчасовий захист більш ніж 220 800 біженцям у період з березня 2022 р. до жовтня 2025 р. Забезпечується гуманітарне розміщення для більш [2] ніж 2 730 українських біженців з особливими потребами у сфері захисту.[3] Агенція соціальної допомоги надала щонайменше один вид соціальної допомоги майже 18 650 біженцям станом на кінець серпня 2025 р.

Дані, використані в цьому звіті, були зібрані в рамках профілювання та моніторингу захисту УВКБ ООН у Болгарії щодо ситуації в Україні [4] у партнерстві з Болгарським Червоним Хрестом

[1] *Рекомендації УВКБ ООН щодо подальшого застосування механізмів тимчасового захисту та Керівні принципи щодо переходу в контексті ситуації з біженцями з України*, травень 2025 р.
[2] УВКБ ООН у Болгарії, *Інформаційна записка щодо захисту № 9: Імплементація нової програми гуманітарної допомоги,*, червень 2025 р.
[3] Болгарське інформаційне агентство, BTA :: Cabinet Reports on Progress of Humanitarian Support and Integration Programme for Displaced Persons from Ukraine, жовтень 2025 р.
[4]

УВКБ ООН, Регіональне профілювання та моніторинг захисту, 1 жовтня 2025 р..

з метою розуміння профілів, ризиків у сфері захисту та потреб біженців з України, а також моніторингу змін з часом. Починаючи з жовтня 2024 р., інтерв'ю в рамках моніторингу захисту було проведено з 597 членами домогосподарств у різних населених пунктах Болгарії. Отримані результати доповнюються Соціально-економічним опитуванням, проведеним у 2025 р. серед 500 домогосподарств.

Тенденції переміщення та захисту

- У 2024 р. майже 2 відсотки біженців на момент інтерв'ю ще не отримали тимчасового захисту. У 2025 р. усі респонденти отримали тимчасовий захист. Якщо у 2024 р. існували адміністративні бар'єри, які змушували біженців у регіоні Чорного моря долати великі відстані до реєстраційних центрів Державного агентства у справах біженців, то у 2025 р. ситуація покращилася. Це свідчить про належну міжвідомчу співпрацю та реагування на повідомлення про труднощі, з якими стикаються біженці.
- Доступ до документації (зокрема паспортів і медичних документів з України) суттєво покращився: частка респондентів, які не мали документів, що посвідчують особу, зменшилася з 28,5 відсотка у 2024 р. до 14 відсотків у 2025 р. Водночас більшість біженців з України й надалі стикаються з труднощами у доступі до прав у Болгарії, пов'язаними з відсутністю визнання їхнього документа про тимчасовий захист як документа, що посвідчує особу.
- Кількість домогосподарств, які повідомляють про додаткові вразливості, зросла. Зокрема, частка домогосподарств, що повідомили про членів із серйозними або хронічними захворюваннями, збільшилася з 55 відсотків до 69 відсотків, що свідчить про потенційні незадоволені потреби в медичній допомозі. У 2025 р. 39 відсотків повідомили про членів із інвалідністю.
- Труднощі із возз'єднанням сім'ї посилюють уразливість біженців і їхню тривожність. Частка домогосподарств, які повідомляють про перешкоди для возз'єднання сім'ї, переважно зумовлені обставинами війни, зросла з 45,6 відсотка у 2024 р. до 74 відсотків.
- Усі біженці послідовно повідомляли про високий рівень нагальних потреб, зокрема у сфері охорони здоров'я та житла, а також потреб в інформації та можливостях працевлаштування. Сорок чотири відсотки респондентів у Болгарії походять із окупованих областей України, що посилює їхню вразливість і потреби в гуманітарній та довгостроковій підтримці.

Основні висновки

Ризики у сфері захисту

Перехід від тимчасового захисту та доступ до правового статусу

Невизначеність і наміри щодо повернення: УВКБ ООН оцінює, що триваючий міжнародний збройний конфлікт в Україні наразі не дозволяє безпечне та стале повернення. Більшість біженців повідомляють, що навряд чи добровільно повернуться у найближчій перспективі, насамперед через триваючі проблеми безпеки, а також висловлюють занепокоєння щодо стабільності будь-якого потенційного припинення вогню. УВКБ ООН вважає важливим зберігати тимчасовий захист та інші форми правового статусу, пов'язані з міжнародним захистом, у разі припинення вогню до проведення всебічної оцінки ситуації з безпекою та гуманітарної ситуації в Україні, а також моніторингу дотримання режиму припинення вогню та прогресу на шляху до остаточного мирного врегулювання.

Згідно з шостим опитуванням намірів УВКБ ООН, 74 відсотки біженців з України сподіваються одного дня повернутися, тоді як лише 7 відсотків **планували повернення протягом наступних 12 місяців..[5] Близько 44 відсотків українського біженського населення в Болгарії походить із тимчасово окупованих територій.[6] Якщо загальна ситуація з безпекою та гуманітарна**

[5] УВКБ ООН, *Намірі та погляди біженців з України*, березень 2025 р.
[6] УВКБ ООН, Регіональне профілювання та моніторинг захисту, 1 жовтня 2025 р.

ситуація в Україні покращаться настільки, що в майбутньому механізми тимчасового захисту буде припинено, ця група та інші окремі категорії осіб можуть і надалі потребувати міжнародного захисту через свої індивідуальні характеристики, що вимагатиме забезпечення для них подальшого доступу до міжнародного захисту в країнах перебування. У Болгарії бенефіціарам тимчасового захисту не дозволяється подавати заяву про надання притулку на тій підставі, що громадянин третьої країни не може одночасно користуватися двома формами міжнародного захисту; **таку позицію підтримав Вищий адміністративний суд у рішенні, ухваленому в липні 2022 р.[7]. Відповідно до Закону про притулок і біженців, заявник підлягає реєстрації, а його заява — розгляду після закінчення строку дії або відкликання тимчасового захисту.**

Перехід і правовий статус: Через невизначеність щодо правового статусу біженців у Болгарії після 2026 р., зокрема впливу на їхні договори оренди та трудові договори, дедалі більша кількість біженців звертається по інформацію щодо отримання інших видів правового статусу в країні, таких як постійне проживання або громадянство. Це також відображає невизначеність біженців щодо ситуації в Україні, що відтерміновує ухвалення будь-яких рішень стосовно їхнього повернення в осяжному майбутньому. Відповідно до Закону про іноземців, перехід до іншого виду законного проживання (наприклад, єдиний дозвіл) неможливий, якщо біженці з України вже на законних підставах проживають у Болгарії на підставі тимчасового захисту.

Під час імплементації Директиви про тимчасовий захист незначна частка українських біженців перейшла зі статусу тимчасового захисту до інших форм законного перебування в державах-членах ЄС, переважно шляхом отримання короткострокових і довгострокових дозволів на проживання. Хоча приблизно п'ята частина респондентів під час шостого раунду опитування намірів УВКБ ООН[8] повідомила, що планує змінити свій правовий статус із тимчасового захисту на інші види дозволів на проживання протягом наступних 12 місяців, результати моніторингу захисту поки що не свідчать про те, що такі зміни відбуваються у значних масштабах. І УВКБ ООН, і Європейська Комісія закликали держави перебування готуватися до переведення бенефіціарів тимчасового захисту на альтернативні форми правового статусу. Повільне використання інших форм правового статусу серед української біженської спільноти свідчить про те, що в цьому напрямі ще належить виконати значний обсяг роботи.[9]

Згідно з опитуванням намірів, 23 відсотки біженців з України бажали подати заяву на отримання дозволів на проживання в Болгарії. Хоча Закон про іноземців передбачає

[7] Вищий адміністративний суд Болгарії, ЕДИС Портал Справки, ЕДИС Портал Справки, липень 2022 р.
[8] УВКБ ООН, *Намірі та погляди біженців з України*, березень 2025 р.
[9] *Рекомендації УВКБ ООН щодо подальшого застосування механізмів тимчасового захисту та Керівні принципи щодо переходу в контексті ситуації з біженцями з України,* , травень 2025 р. 2025.

можливість подання заяви на отримання «блакитної карти» ЄС, єдиного дозволу ЄС, дозволу на проживання з метою навчання або роботи, бенефіціарам тимчасового захисту складно скористатися цими можливостями. Закон вимагає, щоб заявник спочатку подав заяву на отримання візи типу D за межами Болгарії. Крім того, оскільки бенефіціари тимчасового захисту вже на законних підставах проживають на території Болгарії, а болгарське законодавство не дозволяє особі одночасно проживати на підставі двох різних правових підстав — і не передбачено процедури формальної відмови від тимчасового захисту, бенефіціари мають або чекати закінчення строку дії своєї реєстраційної картки тимчасового захисту (наразі 4 березня 2026 р.), щоб мати змогу подати заяву на інший вид дозволу, або їм радять чекати, доки тимчасовий захист за правом ЄС не буде припинено рішенням Ради.

Короткострокові поїздки: Регіональний моніторинг УВКБ ООН фіксує поступове зростання частки українських біженців, які тимчасово відвідують Україну: з 40 відсотків у першому звітному періоді до 44 відсотків у третьому.[10] У Болгарії цей показник у поточному циклі моніторингу становив 42 відсотки. Основні мотиви таких поїздок залишаються незмінними: відвідування родичів, отримання медичної допомоги та оформлення документів. Позитивним є те, що частка біженців, які повідомляли про труднощі після повернення до країни перебування, стабільно зменшувалася — з 12 відсотків у першому звітному періоді до 10 відсотків у другому та 6 відсотків у третьому. У Болгарії лише 1 відсоток респондентів повідомив про такі труднощі. В усі звітні періоди найчастіше зазначеними проблемами були призупинення виплат і правового статусу в країні перебування у зв'язку з поїздкою в Україну, хоча з часом обидва явища ставали менш поширеними.

Доступ до документів, що посвідчують особу: У 14 відсотках домогосподарств принаймні один член сім'ї не має документа, що посвідчує особу, переважно закордонного паспорта, порівняно з 2024 р., коли цей показник становив 23 відсотки.[11] Відсутність документів, що посвідчують особу, ускладнює доступ до послуг, зокрема фінансових послуг і соціальної допомоги, з огляду на те, що документ, виданий бенефіціарам тимчасового захисту (реєстраційна картка), не є документом, що посвідчує особу, за національним законодавством. Основною причиною відсутності українських документів була недоступність відповідної послуги в Болгарії (67 відсотків тих, хто повідомив про відсутність

[10] УВКБ ООН, *Моделі переміщення, ризики у сфері захисту та потреби біженців з України – Регіональний аналіз у сфері захисту № 6,* серпень 2025 р..
[11] УВКБ ООН у Болгарії, *Інформаційна записка щодо захисту про імплементацію Директиви про тимчасовий захист 2024 р.*, 28 лютого 2025 р.

документів), або відсутність інформації про порядок доступу до неї. Щодо болгарських документів, переважають мовні бар'єри, брак інформації та адміністративні труднощі.

У Болгарії 42 відсотки респондентів принаймні один раз відвідали Україну з моменту свого прибуття до Болгарії. Дев'ятнадцять відсотків із них повернулися для отримання документів. Серед цієї групи 42 відсотки зазначили документи, що посвідчують особу, 37 відсотків — документи про цивільний стан, а 26 відсотків — медичні документи.

Нагальні потреби

У регіоні частка респондентів, які повідомляють принаймні про одну нагальну потребу, залишалася високою, зрісши з 80 відсотків у першому періоді до 86 відсотків у другому й третьому періодах. У Болгарії цей показник збільшився з 99 відсотків до 100 відсотків. Хоча в регіоні незадоволені потреби в охороні здоров'я є найчастіше зазначеними, у Болгарії матеріальна допомога була визначена як основна нагальна потреба, зокрема через вищу частку домогосподарств з надзвичайною вразливістю та тих, що походять з окупованих регіонів України.

Незадоволені інформаційні потреби залишалися високими як у регіоні (78 відсотків), так і в Болгарії (100 відсотків). У регіоні та в Болгарії найчастіше зазначеною інформаційною потребою була фінансова допомога, за нею — правовий статус, охорона здоров'я, освіта та можливості працевлаштування.

Соціально-економічна інклюзія та соціальний захист

Більшість респондентів були пенсіонерами (43 відсотки), тоді як 21 відсоток зазначив, що працевлаштований у Болгарії, а 18 відсотків повідомили, що залишаються безробітними. Основними перешкодами до працевлаштування є мовні бар'єри (51 відсоток), за якими слідує нестача можливостей працевлаштування (44 відсотки). Вісімнадцять відсотків працевлаштованих повідомили про відсутність трудових договорів (5 відсотків у 2024 р.) та надмірну тривалість робочого часу (3 відсотки у 2024 р.), що свідчить про зростання ризику трудової експлуатації.

Частка біженців, які повідомляли про перешкоди в доступі до соціального захисту, залишалася відносно стабільною на регіональному рівні. У Болгарії 89 відсотків біженців подали заяви на отримання соціальної допомоги (99 відсотків у 2024 р.) за наявності високого рівня вразливості серед респондентів, і 16 відсотків повідомили про перешкоди в доступі до соціального захисту. На регіональному рівні біженці найчастіше називали мовні бар'єри та брак інформації основними перешкодами в доступі до соціального захисту. Водночас характер труднощів відрізнявся залежно від країни перебування і включав невідповідність критеріям, тривалі строки очікування та відсутність документації. У Болгарії основною причиною була адміністративна позиція, відповідно до якої біженці, які перебувають під тимчасовим захистом, не вважалися такими, що мають право на деякі види соціальної допомоги, зокрема сімейні допомоги, тоді як мовні бар'єри та тривалий період очікування становили по 3 відсотки кожна.

Попри те, що болгарське законодавство прямо відносить бенефіціарів тимчасового та міжнародного захисту до осіб, які мають право на соціальну допомогу, адміністративні перепони, складні й тривалі процедури та брак інформації перешкоджають їхньому ефективному доступу до соціального захисту. Крім того, Закон про сімейні допомоги на дітей не охоплює бенефіціарів тимчасового та міжнародного захисту; відповідно такі заяви відхиляються адміністративним органом і потребують оскарження та необхідної для його подання правової допомоги.

Партнери УВКБ ООН у Центрах захисту та інклюзії «Компас» і надалі надавали допомогу в подоланні адміністративних вимог, зокрема сприяючи доступу до зайнятості, соціальних послуг і судового захисту у випадках відмови в наданні сімейних і допомог по інвалідності.

Заклики до дій

УВКБ ООН вітає послідовну щедрість уряду, громадянського суспільства та болгарського суспільства у реагуванні на потреби біженців, які тікають з України. Попри таку відданість і сприятливе середовище захисту, певні виклики зберігаються. Відкритість Уряду Болгарії до проактивної взаємодії з агенціями ООН та іншими ключовими учасниками, включно з громадянським суспільством, дала змогу виявляти та усувати прогалини в національних системах.

- **Документація:** Внести зміни до чинного законодавства з метою визнання реєстраційної картки власників тимчасового захисту документом, що посвідчує особу, відповідно до Директиви про тимчасовий захист, до набрання чинності законодавчими змінами до нового Закону про притулок і біженців, передбаченими Національним планом імплементації Пакту ЄС з питань притулку та міграції.
- Сприяти доступу до **альтернативних шляхів отримання** дозволу на проживання в Болгарії поза рамками механізму тимчасового захисту, у разі доцільності, забезпечуючи правову визначеність і можливість ухвалення поінформованих рішень щодо наявних варіантів, а також доступ до процедур міжнародного захисту для осіб, які можуть мати право на такий захист, відповідно до Директиви про тимчасовий захист і пріоритетності захисту біженців згідно з практикою Суду Європейського Союзу.
- **Інтегрувати питання безпеки та інклюзії осіб** з інвалідністю для всіх груп населення з особливими потребами у сфері захисту, включно з біженцями, запровадивши моніторинг і механізми запобігання ризикам у сфері захисту, зокрема ризикам трудової експлуатації,

сексуальної експлуатації чи зловживань, торгівлі людьми, а також іншим потенційним ризикам для дітей.

- **Забезпечити надання адаптованих соціальних послуг відповідно до специфічних потреб** людей похилого віку та осіб з інвалідністю в Болгарії. Своєчасна ідентифікація та скерування, а також сприяння доступу до соціального захисту й допомоги для найбільш уразливих залишаються критично важливими, особливо з огляду на демографічні характеристики біженського населення в країні. Чітко включити бенефіціарів тимчасового захисту та міжнародного захисту до сфери дії Закону про сімейні допомоги на дітей у рамках підготовлюваного Закону про внесення змін і доповнень до нього.
- Підтримувати всіх біженців у прийнятті повністю поінформованих, добровільних рішень щодо того, чи залишатися в країнах перебування, чи повертатися в Україну, коли це є можливим. **Інформація про доступ до правового статусу, послуг і підтримки** має бути адаптованою до потреб уразливих груп і повністю доступною для них.

КІНЕЦЬ.